

Etiknämndens beslut 2014:3

Stockholm 2014-06-03

ÄRENDET

Ett privat bolag som äger en kedja av varuhus har ett avtal med en kommun. Genom avtalet kan kommunens anställda för kommunens räkning göra inköp av varor via mail eller telefon för avhämtning i varuhuset. De anställda kan också åka till något av varuhusen och hämta ut varor mot att de anger avtalsnummer, sitt namn (listade för att ha rätt att hämta ut varor) och en ansvarskod (referensnummer på fakturan).

Bolaget har riktat ett erbjudande till samtliga anställda inom kommunen innebärande att dessa mot att uppge kommunens avtalsnummer kan köpa lunch till en kostnad om 20 SEK i den restaurang som finns i ett av bolagets varuhus. Erbjudandet gäller varje vardag och utan tidsbegränsning. Det riktar sig till alla anställda inom alla företag och offentliga verksamheter som har avtal med varuhuset och är inte unikt för kommunens anställda.

Kommunen har bett bolaget att inte rikta erbjudandet till kommunens anställda då det står i strid med kommunens policy och då kommunen gör bedömningen att det kan uppfattas som en muta. Bolaget har inte upphört med erbjudandet och har svarat kommunen att det är ett erbjudande som den restaurang som hyr in sig i det aktuella varuhuset gått ut med; det är inte ett erbjudande från bolagets varuhus. Vidare har bolaget uppgivit att det är ett öppet erbjudande som riktar sig till alla avtalskunder, inte enbart till kommunen.

I framställningen till Etiknämnden ställer kommunen frågan om det är förenligt med Näringslivskoden att erbjuda de rabatterade luncherna till kommunens anställda och om svaret påverkas av att erbjudandet;

- 1) kommer från den lunchrestaurang som hyr in sig i varuhuset och
- 2) riktas till samtliga kunder som har avtal med varuhuset, inte enbart till kommunen.

Efter att kommunen informerat bolaget om att frågan hänskjutits till IMM:s Etiknämnd har varuhuset gått ut med ett erbjudande som innebär att även de kunder som kan uppvisa ett kvitto på att de handlat för minst 200 SEK i varuhuset erbjuds att köpa en lunch för 20 SEK. Kommunen önskar också att Etiknämnden tar ställning till om detta utökade erbjudande har någon betydelse i bedömningen.

Etiknämnden grundar sin bedömning på kommunens framställning.

ÖVERVÄGANDEN

Frågan i ärendet är om det är förenligt med Näringslivskoden att erbjuda de kommunanställda som uppger ett avtalsnummer en lunch för 20 SEK i varuhusets restaurang.

Bolaget får anses vara ett sådant företag som omfattas av koden enligt punkten A 2. Koderna är alltså tillämpliga på det förfarande som har underställts nämndens bedömning. Vad nämnden har att ta ställning till är om det är fråga om otillåtna förmåner enligt någon av punkterna B 4 och B 5 i koden.

En förutsättning för luncherbjudandet är det avtal som finns mellan bolaget och kommunen. Det är uppenbart att det finns en nära koppling mellan bolagets varuhus och restaurangen, även om den drivs i en från bolaget fristående regi. Det har därmed ingen betydelse för Etiknämndens bedömning om erbjudandet lämnas av den lunchrestaurang som finns i varuhuset.

Vad Etiknämnden ska bedöma är om det erbjudande som riktas till kommunens anställda är förenligt med koden. Vid den bedömningen saknar det betydelse att motsvarande erbjudande lämnas till varuhusets samtliga avtalskunder och att erbjudandet har utökats till att även omfatta de som handlat för minst 200 SEK i varuhuset.

Kommunen har uppgivit att det aktuella avtalsnumret är känt bland de anställda inom kommunen och att en stor del av kommunens anställda dagligen äter lunch i den aktuella restaurangen. Det gäller såväl anställda i vilkas uppdrag ingår myndighetsutövning eller offentlig upphandling som anställda utan sådana uppgifter. Tydligt finns också anställda som är behöriga att göra inköp för kommunens räkning i varuhuset. Kommunen tycker sig ha märkt att anställda befinner sig i varuhuset oftare än tidigare, vilket också kan påverka de volymer som köps in för kommunens räkning.

Inbjudan riktas således till alla anställda inom kommunen. I Näringslivskoden finns en särskild regel angående myndighetsutövning och offentlig upphandling. Enligt punkten B 4 är det inte tillåtet att lämna, utlova eller erbjuda en otillbörlig förmån för utövningen av anställningen eller uppdraget avseende myndighetsutövning eller offentlig upphandling. Avseende all övrig personal inom kommunen är punkten B 5 tillämplig. Enligt den punkten får företag inte lämna, utlova eller erbjuda en otillbörlig förmån till anställda eller uppdragstagare i myndigheter eller andra offentliga organ för utövningen av anställningen eller uppdraget. Det framhålls att särskilda skyddsintressen gör sig gällande för anställda och uppdragstagare inom offentliga organ samt att därför särskild anledning finns att iaktta försiktighet när det gäller förmåner lämnade till sådana personer.

Gemensamt för punkterna B 4 och B 5 är att de förbjuder otillbörliga förmåner. Vad som avses med sådana förmåner utvecklas under punkten B 5, men det måste gälla även vid tillämpningen av punkten B 4.

I Näringslivskoden görs skillnad mellan å ena sidan beteendepåverkande förmåner, som typiskt sett påverkar beslut eller sättet att fullgöra arbetsuppgifter, och å andra sidan attitydpåverkande förmåner, som typiskt sett fungerar relationsfrämjande men inte påverkar vare sig beslut eller beteenden. Alla förmåner som är beteendepåverkande ska i normalfallet bedömas som otillåtna. En attitydpåverkande förmån som överensstämmer med vad som anses som vedertagna umgängesformer mellan näringslivet och offentliga organ är däremot i normalfallet tillåten.

Frågan om en förmån är otillbörlig måste avgöras mot bakgrund av alla betydelsefulla omständigheter i det enskilda fallet. De omständigheter som ska beaktas särskilt vid denna bedömning är *förmånens värde, mottagarens position, förmånens art samt mottagarkretsen och formerna för erbjudandet av förmånen.*

Förmånens värde

Risken för beteendepåverkan ökar enligt Näringslivskoden med förmånens värde (ekonomiskt och personligt värde).

Vid bedömningen om värdet av en förmån är beteendepåverkande måste värdet ses ur mottagarens synvinkel. Att varje dag kunna äta en lunch till ett kraftigt rabatterat pris innebär ett så stort värde att det enligt etiknämndens bedömning kan antas göra förmånen beteendepåverkande.

Mottagarens position

Enligt Näringslivskoden intar anställda eller uppdragstagare som arbetar med myndighetsutövning eller offentlig upphandling en särställning och särskild försiktighet bör därför iakttas när förmåner lämnas till sådana personer. Att erbjuda förmåner till anställda i offentliga organ som beslutar i pågående ärenden vid myndighetsutövning eller offentlig upphandling rörande företaget är otillåtet. Bolagets erbjudande får anses vara otillbörligt i de fall där det i mottagarens anställning ingår myndighetsutövning eller offentlig upphandling som kan beröra bolaget. Även i sådana fall där mottagaren har behörighet att göra inköp i varuhuset blir erbjudandet beteendepåverkande och därmed otillåtet.

Förmånens art

Enligt Näringslivskoden ökar risken för att en förmån är att bedöma som otillbörlig ju svagare anknytningen är till mottagarens arbetsuppgifter. Det är betydelsefullt att förmånen har ett tydligt samband med och ingår som ett naturligt och nyttigt led i mottagarens arbete. Etiknämndens bedömning är att den rabatterade lunchen inte har en naturlig koppling till den inbjudna målgruppens tjänsteutövning och inte heller utgör ett naturligt och nyttigt led i mottagarnas arbete.

Bolagets erbjudande framstår som så egenartat att det inte överensstämmer med vad som kan anses vara vedertagna umgängesformer mellan näringslivet och offentliga organ. Erbjudandet är därför inte godtagbart ens i förhållande till de kommunanställda för vilka det inte är beteendepåverkande.

Mottagarkrets och formerna för erbjudande

Enligt Näringslivskoden bör en förmån riktas till en obestämd krets av personer snarare än till särskilt utvalda personer. Det krävs öppenhet, vilket innebär att inbjudan ska riktas direkt till det offentliga organet, antas vara godkänd av det offentliga organet, eller vara förenlig med det offentliga organets etablerade policy i fråga om förmåner.

I det aktuella ärendet är förmånen riktad till samtliga avtalskunder i varuhuset. Enligt Etiknämndens bedömning måste emellertid vikt läggas vid att kommunen har begärt att bolaget ska upphöra med erbjudandet då det enligt kommunens bedömning står i strid med kommunens policy. Det kan inte anses vara tillåtet att på detta sätt fortsätta att erbjuda förmånen till anställda mot arbetsgivarens uttryckliga vilja.

SAMMANFATTANDE BEDÖMNING

Den förmån som erbjuds genom att anställda får ta emot en lunch för 20 SEK är enligt Etiknämndens bedömning inte den typ av förmån som överensstämmer med vad som anses som vedertagna umgängesformer mellan näringslivet och offentliga organ.

Erbjudandet står i strid med punkten B 4 i de fall där det riktas till kommunanställda som arbetar med myndighetsutövning eller offentlig upphandling som berör bolaget och i strid med punkten B 5 i relation till all övrig personal inom kommunen.

ETIKNÄMNDENS BESLUT

Erbjudandet om lunch är, så som det har beskrivits för Etiknämnden, inte förenligt med Näringslivskoden.

I behandling av detta ärende har deltagit ledamöterna Severin Blomstrand (ordförande), Carl-Olof Blomqvist, Catharina Gyllencreutz, Lisbeth Kohls, Helen Waxberg, Anders Wiger, Jan Persson, Ulf Wallin och Åke Rådberg.

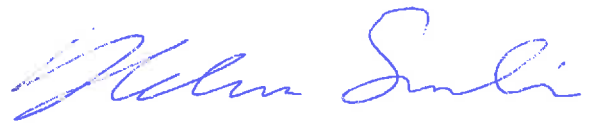
Föredragande; Helena Sundén.

Sekreterare; Teija Peltonen.

På Etiknämndens vägnar

Severin Blomstrand

Helena Sundén